

ក្នុងមនុស្ស

អ្នកនិពន្ធ រ៉ាប់ លេកីឡារា

ជាប្រើប្រាស់ព្រះយេស៊ូវ ត្រង់បានហេអង្គទ្រង់ជាត «ក្នុងមនុស្ស» (ម៉ោចាយ ៨:២០; ៩:៦; ១០:២៣ ; ១១:១៤; ១២:៨; ៣២, ៤០; ១៣:៣៧, ៤១; ១៦:១៣, ២៧-២៨; ១៧:៨, ១២, ២២; ១៨:២៨; ២០:១៨, ២៨; ២៨:២៧, ៣០, ៣៧, ៣៨, ៤៨; ២៨:៣១; ២៦:២, ២៨, ៤៨, ៦៨; យុំហាន ១:៥១; ៣:១៣-១៨; ៥:២៧; ៦:២៧, ៥៣, ៦២; ៨:២៨, ៩:៣៥; ១២:២៣, ៣៨; ១៣:៣១)។ វាមានសារ៖ សំខាន់លាក់ក្នុងការសិក្សាអនុវត្តន៍យោនៈនូវនេះ ពីក្រោះអ្នកភាពជាប្រើប្រាស់នៅក្នុងសក់គ្រឿង១១ នេះ មិនយល់អំពីប្រវត្តិពាក្យនេះនៅក្នុងព្រះគម្ពីរសញ្ញាតាស់ទេ។ ការយល់អំពីហេន់នេះនឹងធ្វើយើងចូលរួមប៉ុណ្ណោះ ព្រះយេស៊ូវ។

«ព្រះត្រីស្បែ» គឺជាបាននូវរបស់ព្រះយេស៊ូវដែលសញ្ញាបីពាក្យិកញ្ចាប់ជាងគោ។ បាននូវទីពីរបស់ព្រះដែលបានប្រើ ជាបីកញ្ចាប់ជាងគោនៅក្នុងព្រះគម្ពីរសញ្ញាបីតី «ព្រះអម្ចាស់»។ បាននូវទីបីប្រើជាបីកញ្ចាប់បំផុតគឺ «ក្នុងមនុស្ស» ដែលត្រូវបានគេប្រើប្រាល់ដែល ហើយគឺជាបាននូវដែលព្រះយេស៊ូវបានប្រើជាបីកញ្ចាប់ជាងគោ ដើម្បីទាំងអាមេរិក អង្គទ្រង់។ នៅក្នុងកណ្តាលដំណឹងលូ ត្រានអ្នកណាម្នាក់ហេព្រះយេស៊ូវជាត «ក្នុងមនុស្ស» ឡើយ។ ពាក្យនេះបានលេចឡើងត្រូវបានដែលក្នុងព្រះគម្ពីរសញ្ញាបីប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងកិច្ចការ ៧:៥៦ ស្មោះជានិយាយថា «ខ្ញុំយើងបានស្ថិតិបើកចំហេើយក្នុងមនុស្សយោនៈខាងស្តាំដែលបស់ព្រះ»។ ហេព្រះ ២:៦ ដកស្រដែលកិច្ចការ ៨:៥ ដែលជាការសំដែរលើព្រះយេស៊ូវ។ ចុងក្រកាយវិវាទ៖ ១:១៣ ហើយនឹង ១៨:១៤ កត់ត្រាអំពីនិមិត្តរបស់មនុស្សម្នាក់ថា «ដូចជាក្នុងមនុស្សម្នាក់» ដែលពិតជាសំដែរលើព្រះយេស៊ូវទាំងស្រុង។

ត្រីស្បែបិស់ទីកិត្តអង្គន៍យោនៈនូវជាត «ក្នុងមនុស្ស» ឬកគេជាបីកញ្ចាប់គិតថា បាននូវនេះសំដែរឡើកាតជាមនុស្សរបស់ព្រះយេស៊ូវ ដែលជាអនុសញ្ញាបាលជាមនុស្សរបស់ព្រះយេស៊ូវយើង។ គឺនិតនេះត្រូវតាន់ត្រូវតាន់នៅឡើយទេ។ ទោះបីជាបាននូវជាក្នុងមនុស្សសំដែរលើកាតជាមនុស្សរបស់ព្រះយេស៊ូវគឺជាយក កំជាបីយុទ្ធបាននូវនេះ ដោយត្រូវបានឡើកាតខត្តុខត្តុមលើសហ្មោះពីលោកពីយុទ្ធបស់ព្រះត្រីស្បែ។ វាតីជាបាននូវពេញដោយសិរិល្អរបស់ព្រះមេស្តី។

និមិត្តរបស់ជានិយោល

បាននូវ «ក្នុងមនុស្ស» មានមូលសញ្ញាបស់វានៅក្នុងព្រះគម្ពីរសញ្ញាតាស់ ជាពិសេសនៅក្នុងកណ្តាលជានិយោល។ នៅក្នុងជានិយោល ៧ ហេរាជានិយោលកំពុងពិតជានាមេរិក និមិត្តម្នាយ ដែលព្រះបានប្រពាណុលោក អំពីទីបិសុទ្ធនៅស្ថានស្តី។

គំរូ ជានីយ៍លប់ប្រើបាយការណ៍ដើម្បីពិនិត្យការងាររបស់លោក ។ កណ្តាលវិវាទ៖ និយាយឡើងវិញ្ញានវិមិច្ឆុរបស់ជានីយ៍លប់នេះ៖ ដំបូងបង្គស់ ជានីយ៍លប់ពិនិត្យការងារអ្នកដែលលោកបានយើងឡើងនឹងនិមិច្ឆុរបស់លោក៖

«ខ្ញុំតែងមែនទាល់មានគេយកបញ្ចីដី មកតាំងហើយព្រះដែនប្រឈមបានព្រះជនុពីថាស់បុរាណទ្រង់កំពង់លើ ព្រះពស្តិ៍
ត្រង់សស្ថុសង្គមបិម៖ ហើយព្រះកែសវោរព្រះសិរិច្ឆៃក់សង្គមពាមឡៀមយ៉ាងស្អាត ឯបល្វែងព្រង់ នោះសុខទៅជាមុជាតភាគ
ណាក់ត្រួចដើរ ហើយកង់នៃបល្វែងនោះ កំពង់នៅដោយព្រះបានចូលរួមចំណែកបានចូលរួមចំណែកបានចូលរួមចំណែកបាន
ដែលគោរពដល់ប្រង់ ហើយទាំងមីនទាំងសែនកំលើរនៅចំពោះប្រង់ នោះការវិនិច្ឆ័យបានរៀបចំស្រប ឯបញ្ជីទាំងបុញ្ញាន
បានបើកឡើងហើយ» ជានីយ៍លប់ ៧:៩,១០។

ដោយមេីលទៅខាងក្រុងស្ថានសូគ៌ នោះជានីយ៍លប់យើងឡាតាំងអង្គូយនៅលើបល្វែង ប្រកបដោយសិរិច្ឆៃរឿងរឿង ដែលមាន
ហានន្ទរជា «ព្រះដែនប្រឈមបានព្រះជនុពីថាស់បុរាណ» ។ តាត់កំពុងសំដែនទៅលើព្រះដែន ព្រះវរបិតា ដែលគង់នៅលើបល្វែង
ដូចប្រកបដោយសិរិច្ឆៃ ដែលព័ទ្ដូចជាលើវិញ្ញាបើយចូលរួមដោយទៅរាជាថាមទាំងមីនទាំងសែន។ រាជាណិមិច្ឆុនកន្លែងវិនិច្ឆ័យ កន្លែង
ដែលចែកចាយបញ្ចីព្រះបានបើកឡើង។ ជានីយ៍លបន្ទូមេីល ហើយនេះគឺជាដ្ឋានដែលតាត់បានយើង ។

«ខ្ញុំយើង ក្នុងការជាក់ស្នើសុំពេលយប់នោះ មានទៅអង្គូចជាមនុស្សជាតិ ប្រង់យាងមកក្នុងពេកក្នុងអាកាស ប្រង់
យាងមកនៃព្រះដែនប្រឈមបានព្រះជនុពីបុរាណនោះ ហើយមានគេទាំងចូលទៅចំពោះព្រះអង្គ នោះបានប្រពន្ធម្យប្រង់មានអំណាច់
គ្រប់គ្រង និងសិរិច្ឆៃ ព្រមទាំងឲ្យមានរាជរដ្ឋធនដើម្បីឲ្យបណ្តាញនាំងឡាយ សាសន៍ដែល និងមនុស្សគ្រប់កាសាតាន
គោរពដល់ប្រង់ ឯអំណាច់គ្រប់គ្រងរបស់ប្រង់ នោះក៏ស្ថិតស្ថុរនោះអស់កល្អ តុកដែលកន្លែងបាត់ឡើយ ហើយរាជរបស់
ប្រង់និងបំផ្តាការឲ្យមិនបានធែង» ជានីយ៍លប់ ៧:១៣,១៤។

ជានីយ៍លប់កំពុងពេលយប់ទាំងមេីលទៅក្នុងស្ថានសូគ៌ ហើយនៅពេលការវិនិច្ឆ័យយានដល់សេចក្តីសម្រច
ដោយមានបញ្ហានបើក រំពោះនោះ ខ្ញុំបានយើងការបើកសំដែនលេចមកនៃសិរិច្ឆៃរឿងដែលមិនយើងបានព្រះដោ
ល់។ នៅក្នុងពេកនេះ ដែលត្រូវបាននាំចូលទៅក្នុងបល្វែង តីជាម្នាក់ដែលជូចជាក្នុងមនុស្ស។ ក្នុងមនុស្សនេះត្រូវបាននាំ
ជាបន្ទាន់ចូលទៅក្នុងវគ្គមានរបស់ព្រះដែនប្រឈមបានព្រះជនុពីថាស់បុរាណ។ បន្ទាប់មកព្រះដែនប្រឈមប្រាការបាន
បង្ហាប់ទាំងមីនទាំងមីន សិរិច្ឆៃរឿង ហើយនឹងនគរក៏នៅអស់កល្អជានីច្ចានប្រពន្ធដល់ក្នុងមនុស្ស។ អ្នកដែលជានី
យ៍លប់បានយើង តីជាការលើកដំកែងនៃព្រះត្រីស្តុ។

យើងនឹងមិនពិនិត្យគ្រប់ទាំងការលេចឡើងនៃពាក្យ «ក្នុងមនុស្ស» នៅក្នុងព្រះគម្ពីរសប្តាហាល់នឹងសប្តាហ្មោះ ប៉ុន្តែ
ហានន្ទរនេះត្រូវបានគេប្រើជាតិសេស មិនដើម្បីពិនិត្យការងារអំពីការងារជាមនុស្សដែលមានសណ្ឌានបាបិជ្ជការ ប៉ុន្តែ
ពិនិត្យការងារអង្គនៃស្ថានសូគ៌វិញ្ញា។ ហានន្ទរនេះសំដែនទៅលើមួយអង្គដែលបានលិចចានបានគេប្រើជានីជនុប្រឈមបានព្រះជនុ

ពីចាស់បុរាណ នៅក្នុងស្ថានស្តី ហើយបានត្សាយជាមនុស្ស ហើយបានបំពេញបេសកកម្មរបស់ខ្លួន ជាប្រែមសី ហើយបានត្រឡប់ទៅកន្លែងដើមរបស់ខ្លួនដើម្បីជានគស្ថានស្តី ជាកន្លែងដែលការត្រូវបែងចែង សិរីអូរឃីង ហើយនឹងនគរព្រោះបានប្រទានដល់ខ្លួន។

ឯុទ្ធខោះហើយ បន្ទាប់ពីការមោនព្រះជននរស់ឡើងវិញរបស់ខ្លួន ព្រះយេស៊ូវបានចាកចេញពីលោកឱយនេះ ពីក្នុងដើមអូលីវ ហើយយាងឡើងទៅក្នុងពេកនេះសិរីអូរឃីង ដែលចាត់ពីខ្លួនរបស់ពួកសារក (កិច្ចការ១:៦)។ លោកលូក ដែលជាអ្នកនិពន្ធកណ្តុតមីរិច្ឆារា ប្រាប់យើងពីការចាកចេញរបស់ព្រះយេស៊ូវ បុន្ញនៅកម្ពិសិនពិពណ៌នាគារមកដល់នៅក្នុងនគស្ថានស្តីទេ។ វាគារមកដល់នោះហើយ ដែលជានីយ៍លបានយើង។

ព្រះយេស៊ូវបានដ្ឋានឡើងសេចក្តីនេះម្នាច់ថា «ត្រានអ្នកណាបានឡើងទៅស្ថានស្តីឡើយ មានតែព្រះអង្គ ដែលយកចុះពីស្ថានស្តីមកបុណ្យៗ គឺជា (កូនមនុស្ស)» (យុំហាន ៣:១៣)។ តាមពិត ជាប្រើកញ្ញាប់ព្រះយេស៊ូវបានបង្ក្រៀនថា ទីកន្លែងដើមរបស់ព្រះអង្គគិនធម៌នជាក្នុងបេឡេបិមទេ។ ខ្លួនបានបញ្ជាក់ម្នាច់ហើយម្នាច់ឡើតថា ខ្លួនបានយាងមកពីខាងបី តីត្រូវបានមកពីព្រះវិហិតា។ ខ្លួនបានយាងចុះពីស្ថានស្តី មុនពេលខ្លួនយើងឡើងទៅស្ថានស្តីវិញ។

អេសតាល

កណ្តាលអេសតាលដូលនូវប្រភិត្តិការក្នុងថា «កូនមនុស្ស» នៅក្នុងព្រះគម្ពិសិនបញ្ជាតាស់កាន់តែគ្រឿន ដោយហេតុចាកណ្តាលនេះបានប្រើពាក្យ «កូនមនុស្ស» នេះប្រើនិងជាង ៩០ដង ដោយសំដែរលើហេតុករណៈបាន។ ជាទាប់រាល់ ព្រះមានបន្ទូលទៅគាត់ថា «កូនមនុស្សអើយ ចូរក្រាកលយរឡើង នោះអញ្ញនឹងនិយាយនឹងនឹង» (២:១)។ ការប្រើពាក្យ «កូនមនុស្ស» របស់ព្រះយេស៊ូវ នឹងធ្វើឡើងក្នុងកណ្តាលអេសតាលដូលគំនិតថា ព្រះយេស៊ូវកំណុងតែបេកសំដែងថា ខ្លួនគឺជាបោកជំជានេះទៅដូចជាអេសតាល (ដំឡុក៨, ៧, ១០, ២០, ៤០, ៤៥) ដែលបានមានព្រះបន្ទូលចុងក្រាយ ដែលនិយាយអំពីសេចក្តីនោះរបស់ក្រុងយោរុណាចិន ហើយនឹងការស្វោះឡើងវិញនៃករបស់ព្រះសំរាប់អ្នករាយ ម៉ោង ២៣, ២៥, កិច្ចការ ១:៦-៨)។

ពីត្រូវការណ៍ពីនៅក្នុងជីវិតរបស់ព្រះយេស៊ូវ

ពីត្រូវការណ៍ពីនៅក្នុងកិច្ចរបស់ព្រះយេស៊ូវបង្ហាញនូវសារ៖ សំខាន់នៃបាននូវ «កូនមនុស្ស» នេះ។ នៅត្រាមយ ព្រះយេស៊ូវបានព្យាពាលមនុស្សពីការម្នាក់ ហើយបានមានបន្ទូលទៅគាត់ថា «ចូរសង្ឃឹមឡើងកូនអើយ បានអត់ទោសឡើហើយ» (ម៉ោង ៨:២)។ នៅពេលអ្នកដឹកនាំសាសនាបានពួរឃីងនេះ ពួកគេខិះយ៉ាងខ្សោះ។ ពួកគេតិចថា ព្រះយេស៊ូវគឺត្រាន់តែជាមនុស្សម្នាក់ ដែលតាំងខ្លួនធ្វើជាប្រះ។ ពួកគេយល់យ៉ាងត្រឹមត្រូវថា បុគ្គលដែលមានអំណោចអាចអត់ទោសបាបបានគឺជាប្រះតែម្មយ។ បុន្ញនៅពេលដែលព្រះបានព្យាពាលមនុស្សពីការនោះ ខ្លួនមិនបានបន្ទូលថា «សូម

ឲ្យខ្ញុំអិដ្ឋាន ដើម្បីឲ្យព្រះវរបិតាតានអត់ទោសបាបអ្នកទេ ។ ទៅ គឺព្រះយេស៊ូវាទានប្រកាសដោយអង្គត្រដៃធ្លាប់ថា «អំពីបាបអ្នកត្រូវបានអត់ទោសឲ្យបើយេ» ។ នោះហើយគឺជាមួលហេតុដែលមានការវិនិយោគដោយកំហើង ដោយមានការចោចប្រកាសៗពីការប្រមាពដល់ព្រះប្រាំងនឹងព្រះអង្គ ។

តើព្រះយេស៊ូវាទានធ្វើយោគយ៉ាងដូចមេឡើ ? ឬព្រះយេស៊ូវាទ្រដៃណែនឈុនយោល់គំនិតគេ កំណានបន្ទូលថា ហេតុអូរបានជាម្នករាល់ត្រូវបានតំនិតគ្នា នៅក្នុងចិត្តយ៉ាងដូចឡេះ ដីតិដែលថា បាបដែលបានអត់ទោសឲ្យបើយេ បើចា ឲ្យក្រកទ្រូវដើរទៅ នោះតើបានរាយចាត់ជាតាង បុំន្តែ នេះដើម្បីឲ្យអ្នករាល់ត្រូវបានដីងីថា កូនមនុស្សមានអំណាច នឹងអត់ទោសបាបនៅ ដែនដីបានដើរ នោះទ្រដៃមានបន្ទូលទៅអ្នកស្ថាប់ដែលបើងឱ្យបានដីងីថា ចូរក្រកទ្រូវដើរ យកវគ្គឯកជាទីផ្លូវជាទី (ម៉ោចយេទ :៤-៦) ។

ព្រះយេស៊ូវាទានធ្វើការនេះ ដើម្បីបង្ក្រៀនពួកគេអំពីសេចក្តីពិតម្ធយោ ទ្រដៃបានធ្វើការអស្សាយ គឺដើម្បីឲ្យអ្នកមើលនឹងដីងីថា ទ្រដៃគឺជា «កូនមនុស្ស» មានអំណាចអត់ទោសបាបបាន។ នៅពេលពួកគេបានពួរព្រះយេស៊ូវាទានបន្ទូលថា កូនមនុស្សមានអំណាចអត់ទោសបាបបាននៅលើដែនដី នោះពួកគេបានដីងីថា ព្រះយេស៊ូវាកំពុងប្រកាសថា ទ្រដៃជាប្រៃជាពីរ ។

ព្រឹត្តិការណ៍ទីពីរគឺនៅពេលដែលសិស្សរបស់ព្រះអង្គបានបរិភោគគូរស្រី នៅពេលដែលពួកគេដើរកាត់កួនរាល់ស្រី នៅពេលថ្វីលូយប់សំភក (ម៉ោកស ២:២៣-២៥) ។ ពួកជានីតូលូយប់ថ្វីថា សិស្សរបស់ព្រះអង្គកំពុងធ្វើបាប៖ ព្រះយេស៊ូវាទានមានបន្ទូលធ្វើយោគថា «ថ្វីលូយប់សំភកបានតាំងសំភកប់ឲ្យមនុស្ស មិនមែនជាមនុស្សសំភកប់ថ្វីលូយប់សំភកទេ ។ ដូចឡេះ កូនមនុស្សជាម្នាស់នៃថ្វីលូយប់សំភកដើរ» ។

សាសនីយុជាបានយល់ថា មានពេញព្រះវាទិកនៃសកលលោកទេ ដែលមានភាពជាម្នាស់លើថ្វីលូយប់ សំភក។ ថ្វីលូយប់សំភកមិនមែនក្រុវបានបង្កើតទ្រូវដោយលោកមួយៗសេទេ បុំន្តែដោយព្រះដូចឡេះនៅពេលដែលព្រះយេស៊ូវាទានបន្ទូលថា «កូនមនុស្ស» គឺជាម្នាស់នៃថ្វីលូយប់សំភក គឺច្រដៃកំពុងពីមានបន្ទូលថា កូនមនុស្សគឺជាប្រៃជាពីរ ។

ដោយជាក់ព្រឹត្តិការណ៍ទាំងពីរនេះជាមួយត្រូវ នោះយើងភាពយើងឲ្យថា ហានន្ទរជា «កូនមនុស្ស» ប្រកាសថា ព្រះយេស៊ូវាទានអំណាចរបស់ព្រះដើម្បីអត់ទោសបាប ហើយដើម្បីអនុញ្ញាតអោយទទួលយកតិវិបាលថ្វីលូយប់សំភក។ អំណាចទាំងពីរជាកម្មសិទ្ធិជាតិទៅក្រុករបស់ព្រះដូចឡេះហើយ នៅពេលព្រះយេស៊ូវាទានបើងឲ្យរដើម្បីពិតណ្ឌនាគារអំពីអង្គត្រដៃ ព្រះអង្គកំពុងពីមានបន្ទូលថា ទ្រដៃគឺជាប្រៃជាពីរ ។

លេសកកម្មនៃការសុគត់ ការសរៀវត្ស ការយោងទៅនំតំបន់ស្ថិតិ ហើយនិងការយោងត្រឡប់មកវិញរបស់ព្រះមេសី

យើងបានមើលយើងហើយថា ហានន្ទរ «កូនមនុស្ស» ធ្វើតាគទៅលើការបំពេញសំបុត្រលេសកកម្មរបស់ព្រះយេស៊ូវាទ្រូង នាមជាប្រៃជាមេសី។ ហានន្ទរនេះធ្វើតាគជាតិសេសទៅលើការងទុក ការសុគត់របស់ព្រះអង្គ (ម៉ោចយេទ ១៧:១២; ២០:១៨)

; ម៉ាកុស ៤:៣១; លូក ៩: ២២; យុហ៍ន ៣:១៣-១៥) ការក្បាត់របស់ យុដ្ឋាស (ម៉ាចាយ ១៧ :២២; ២៦:២៥; ម៉ាកុស ១៥:២១, ៤១) ការបងិសជរបស់អ្នកដីកត្តិសាសនីយុដ្ឋា (ម៉ាចាយ ២០:១៥) ការសុគតតដោយការឆ្លាងរបស់សាសនីដែទេ (ម៉ាចាយ ២០:១៤; ម៉ាកុស ៩:១២, ៣១; ១០:៣៣) ការបញ្ចុះក្នុងផ្ទុករឹថ្វី (១២:២០; លូក ១១:៣០) និងការសំឡេងនឹងក្នុងក្នុងវិញ្ញុបន្ទាប់ពីថ្វីថ្វី (ម៉ាចាយ ១៧ :២២, ២៣; ម៉ាកុស ៤:៣១)។ ផ្ទុកថ្វី រួមទាំងពីរខាងលើដែលទាក់ទងទៅនឹងក្នុងមនុស្ស (ការព្យាពាល ការអភ់ទោសបាប និងម្នាស់លើថ្វីឈឺបំផុត) បើកសំដែងនូវការប្រជំង់ទៅនឹង «ក្នុងមនុស្ស» ហើយបន្ទាប់ជាមុនថា «ក្នុងមនុស្ស» នឹងត្រូវបានគេបងិសជា ព្រះយេស៊ូវីតានប្រើបានន្ទរ «ក្នុងមនុស្ស» នេះ ដើម្បីបង្រៀនអំពីការយោងមកជាលើកទីពីរបស់ព្រះអង្គុជនដែរ។ ព្រះយេស៊ូវីនឹងយោងត្រឡប់ពីស្ថានស្ថិមកដែនដើរ នៅក្នុងសិរីលូរបស់ព្រះវិហិតាចាមួយពួកទេរតារបស់ព្រះអង្គ (ម៉ាចាយ ១៦:២៧, ម៉ាកុស ៤:៣៨, លូក ៤២:៦៩) ជាមួយនឹងពេក (ម៉ាចាយ ២៤:៣០; ម៉ាកុស ១៣:២៦; លូក ២១:២៧)។ ការយោងត្រឡប់មកវិញ្ញុគឺជាផ្លូវការណ៍ដែលត្រូវបានគេបងិសជាមួយពួកទេរ នៅក្នុងសម្រាប់ពីរបស់ព្រះ (ម៉ាចាយ ២៤:២៧; លូក ១២:៤០) ហើយបន្ទាប់មកនឹងការបញ្ចប់ពីស្ថាននឹងផ្ទុកបន្ទាន់ ហើយត្រូវបានគេបងិសជាមួយពួកទេរ (ម៉ាចាយ ២៤:៣៧; លូក ១៧:២៨)។ ការយោងត្រឡប់មកវិញ្ញុគឺជាប្រព័ន្ធឌីជីថាមួយពួកទេរដែរ (ម៉ាចាយ ១៩:២៨; ២៨:៣២; យុហ៍ន ៥:២៧) ហើយនឹងការស្ថាននៅក្នុងវិញ្ញុនូវរសចក្តីសុចិត្តុងក្រាយនៅក្នុងលោកិយ (ម៉ាចាយ ១៩:២៨; ២៨:៤៦)។

ឯកសារពិគ្រោះ

- Elwell, W. A., & Beitzel, B. J. (1988). Baker encyclopedia of the Bible. Grand Rapids, MI: Baker Book House.
- Guelich, R. A. (1992). Mark, Gospel of. In (J. B. Green & S. McKnight, Eds.) Dictionary of Jesus and the Gospels. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.
- Polhill, J. B. With Ellenburg Dale. (2003). Son of Man. In (C. Brand, C. Draper, A. England, S. Bond, E. R. Clendenen, & T. C. Butler, Eds.) Holman Illustrated Bible Dictionary. Nashville, TN: Holman Bible Publishers.
- Sproul, R. C. (2005). The Unexpected Jesus: The Truth Behind His Biblical Names (pp. 15–24). Fearn, UK: Christian Focus Publications.
- Thompson, M. M. (1992). John, Gospel of. In (J. B. Green & S. McKnight, Eds.) Dictionary of Jesus and the Gospels. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.